

DE BAZUIN

Stemmen uit „De Gereformeerde Kerken in Nederland.”

(Ten voordeele van de Theologische School te Kampen.)

Vrijdag 13 December 1901.

Agg. I : 4, Is het door ulieden wel de tijd / dat gij woont in uwe gewefde huizen, en zal bit huis woest zijn?

Vol II : 1a, Slaagt de bazuin!

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post f 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika f 1.75. Voor Z.-Afrika f 1.75. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vóóruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs 12½ ct. Advertentiën van 1—10 regels f 1; elke regel meer 10 cts. Boekh.-advertentiën 3/2 maal.

UITGEVER:
G. PH. ZALSMAN,
KAMPEN.

Advertentiën en Bestellingen vrachtfrij te adresseeren aan den UITGEVER G. PH. ZALSMAN te KAMPEN. — Kerkelijke Berichten en Stukken der Medewerkers aan den REDACTEUR, dHr. C. MULDER te KAMPEN. — Binnenlandsche Ruilbladen, Intezenden Stukken en Werken ter recensie aan den HOOFDREDACTEUR, DR. H. BAVINCK te KAMPEN. —

Officiële Kerkelijke Berichten enz.

Voor de KRIJGSGEVANGENEN op Ceylon.

Als antwoord op onze oproeping mochten wij reeds verschillende pakketten boeken voor de Krijgsgevangenen op Ceylon ontvangen. Ook werd ons eenig geld toegezonden, in de Bazuin reeds verantwoord.

Toch zouden wij gaarne vooral nog meer geld ontvangen. Het doel is nu, daarvoor naar de begeerte der Krijgsgevangenen zelf aan te schaffen: Psalmboekjes en ex. van de Formulieren van Eenigheid.

Bedenkt, broeders en zusters, welk genot gij door eene gave voor dit doel aan de Krijgsgevangenen op Ceylon be-reiden kunt.

Gaarne ontvangen wij spoedig uwe giften om weldra een kist naar Ceylon te kunnen afzenden.

Namens het College van Hoog-leraren der Theol. School,

M. NOORDTJIZ, Rector.
P. BIESTERVELD, Secretaris.

Kampen.
10 Dec. 1901.

Ingekomen bij Prof. Noordtjiz: f 2.50 van D. W. te B. te Aalten en een pakket boeken uit Zelhem.

Bij Prof. Biesterveld f 2.50 van N. N. te Zwolle.

THEOLOGISCHE SCHOOL.

De overdracht van het Rectoraat zal D. V. plaats hebben Vrijdag 20 Dec. a.s. des avonds ten 7 ure.

Namens het College van Hoogleraren,
P. BIESTERVELD, Sec.

PLAATSELIJKE KERKEN.

BERIKUM, 4 Dec. 1901. J. I. Zondag maakte onze geachte Herder en Leeraar Ds. D. Steenhuis der gemeente bekend, dat Z.Eerw. voor de roeping van de Geref. kerk te Boxum heeft bedankt.

Namens den Kerkeraad,
K. BOSMA, Scriba.

TIENHOVEN, 4 Dec. 1901. Hedenavond na de godsdienst-oefening werd, onder leiding van onzen geachten Consulent Ds. W. Maan van Vreeland, met eene groote meerderheid van stemmen gekozen de Welcerw. heer H. Teerink van Amersfoort. Neige de Koning zijner duur gekochte kerk Z.Eerw. tot eene Hem welbehagelijke keuze.

Namens den Kerkeraad,
K. PIENEMAN, Scriba.

NOORDWIJK a/Zee, 5 Dec. 1901. Heden ontving de kerke-raad het voor hem teleurstellend bericht, dat Ds. C. Lindeboom te Bolnes voor zijne roeping heeft bedankt.

Namens den Kerkeraad,
J. MAASDIJK, Scriba.

HALFWEG, 9 Dec. 1901. Gisteren was het voor onze gemeente een blijde dag. Na ruim 1½ jaar vacant te zijn geweest, werd onze van Boxum tot ons overgekomen Leeraar, Ds. N. Y. van Goor, in zijn dienstverrichting bevestigd, door onzen Consulent Ds. Breukelaar van Zaandam, die daartoe tot tekst had Openb. 1 : 16a. Des namiddags nam onze Leeraar den herderstaf onder ons op en verbond zich op plichtige wijze aan de gemeente naar 2 Tim. 4 : 1a. Stelde de Heere zijnen dienstknecht alhier ten Rijk-zegen en zegene Hij zijne gansche kerk in ons vaderland en daar buiten. Voorts onzen dank aan

alle Leeren en Studenten, die ons in onze vacature zoo be-reuwillig hebben gediend; niet het minst aan onzen Consulent, die ons met zooveel raad en daad gediend heeft.

Namens den Kerkeraad,
G. VAN ANDEL, Scriba.

Men gelieve voortaan alle stukken deze kerk betreffende te zenden aan Ls. N. Y. van Goor te Halweg.

BOLNES, 9 Dec. 1901. Heden werd de gemeente alhier verblijd met de boodschap, dat onze beminde en geachte Leeraar, de Welcerw. heer C. Lindeboom, voor de beroeping, op Z. Eerw. uitgebracht van Noordwijk a zee, met vrijmoedigheid had bedankt. De Heere geve hem wat hij nooig heeft, om zijn ambtelijk werk alhier met bijzichtheid en volharding te doen tot heil der gemeente, met vrucht voor zichzelf en tot heerlijkheid Gods.

Namens den Kerkeraad,
L. HOORNWEG, Scriba.

BOXUM, 9 Dec. 1901. In den loop der vorige week ontving de kerkeraad alhier bericht van den Welcerw. heer Ds. Steenhuis te Berikum, dat hij voor de roeping naar onze gemeente bedankte.

Namens den Kerkeraad,
B. V. D. BERG.

LAAR, G. BENTHEIM, 9 Dec. '01. Heden werd, onder leiding van onzen geachten Consulent Ds. P. D. de Groot te Emlichheim, eenparig tot onzen Herder en Leeraar beroepen de Eerw. heer C. Veltenaar, Theol. Cand. te Maassluis. Dat de Heere het hart deze broeders moge neigen om met volle vrijmoedigheid die roeping op te volgen, is het biddend uitzien van kerkeraad en gemeente.

Namens den Kerkeraad,
J. H. EUSINK, Scriba.

DIRKSHORN e.a., 9 Dec. 1901. Alhier is gisteren beroepen de Welcerw. heer Ds. G. Wisse te Overtoom.

Namens den Kerkeraad,
P. GOOTJIS, Scriba.

OLDEBOORN, 10 Dec. 1901. Zondag na de godsdienst-oefening is alhier met groote meerderheid van stemmen gekozen tot Herder en Leeraar, de Eerw. heer T. Gerber, Candidaat tot den H. dienst te de Lemmer. Dat deze de man van Gods raad moge zijn, dien de Heere en Koning voor onze gemeente heeft bestemd, is de begeerte van kerkeraad en gemeente.

Namens den Kerkeraad,
J. E. HAASDIJK, Scriba.

DE KRIM, 10 Dec. 1901. J. I. Zondag na de namiddag-godsdienst-oefening werd alhier, onder leiding van onzen geachten Consulent, den Welcerw. heer J. Schoemaker te Luiten, tot onzen Herder en Leeraar beroepen de Welcerw. heer A. van Dijk te Hollandsehevel. De Heere geve hem vrijmoedigheid deze roeping te mogen opvolgen, tot bijdschap van kerkeraad en gemeente.

Namens den Kerkeraad,
J. KRIEKE, Scriba.

ARNHEM A, 11 Dec. 1901. Bij de Ger. kerk alhier, werd tot Herder en Leeraar beroepen de Welcerw. heer Ds. W. Breukelaar te Zaandam.

Namens den Kerkeraad,
M. A. HAFFMANS, Scriba.

DEN HAM, 9 Dec. 1901. Gisteren was het voor onze gemeente een plechtige en aandoenlijke dag. Onze zeer geachte en beminde Leeraar Ds. J. J. Kuiper mocht zijn Vijftig-jarige Evangeliebediening herdenken. Des morgens beklom zijn schoonzoon, Ds. L. Beyer uit Landweer, het spreekgestoelte en deed eene korte inleiding naar de woorden uit Ps. 103 : 1, paste dit op kinderen, kleinkinderen en de gemeente toe en ging voor in het gebed. Daarna beklom Ds. J. J. Kuiper den predikstoel en sprak naar aanleiding van 1 Samuel 7 : 12 over zijne beweegredenen tot het Leeraarsambt, toen er smaad en vervolging aan was verbonden — wat zijn onze jonge predikanten toch gelukkig! Toch mocht ook hij door Gods genade zeggen: Eben-Haezer! tot hertoe heeft mij de Heere geholpen. Daarna sprak hij eenige zegenwenschen uit tot de kinderen, kleinkinderen den kerkeraad en de gemeente, alsmede tot het Edelachtb. gemeentebestuur, Burgemeester, Wethouders en Leden

van den Raad. Toen onze Leeraar den zegen had uitgesproken, heeft een der Ouderlingen laten zingen Ps. 134 : 3.

Ds. G. Goris van Vroomshoop was verblijd om uit naam der Classis den Nestor geluk te wenschen, vanwege een ongeluk aan het rijtuig; toch is alles goed afgelopen, dan wat outdaan door den regen.

Ook was onder het gehoor Dr. Engelberts, predikant bij de Nederlandsche Hervormde gemeente alhier; deze sprak den Jubilaris een ernstig woord van felicitatie toe bij deze gelegenheid, hetwelk door onzen Leeraar met dankbaarheid is beantwoord.

Des namiddags predikte Ds. L. Kuiper, zoon van den Jubilaris, over den tekst I Petri 1 : 13, en sprak in korte woorden over de zalige toekomst van alle Gods knechten en van al zijn arm en ellendig volk, dat op den naam des Heeren hoopt. Niet-tegenstaande het ruwe weder was de kerk goed gevuld met toehoorders. Dat de Drieëenige God het feest met zijn zegen moge kronen, is de wensch van kerkeraad en gemeente.

Namens den Kerkeraad,
J. MODDEJONGE, Scriba.

ZUIDHORN, Dec. 1901. Het vele bezoek van collectanten heeft den Kerkeraad van Zuidhorn doen besluiten, voortaan geen collectant toe te laten, indien niet minstens vier weken te voren een verzoek tot collecteren is ingekomen.

Namens den Kerkeraad,
P. BAKKER, Scriba.

De Kerkeraad der Geref. kerk te Leiden C brengt door dezen ter kennis aan brs. collectanten voor verschillende doeleinden, dat hij besloten heeft, geen collectanten aan te bevelen, tenzij deze vier weken vóór hun komst daartoe de aanbeveling van bovengenoemden Kerkeraad vragen.

Namens den Kerkeraad,
H. C. DE JONG, Scriba.

CLASSEN.

Classis Winschoten.

Vergadering van de Classis Winschoten op Woensdag 8 Jan. e.k. Punten voor het Agendum worden ingewacht tot den tijd door de nieuwe regeling vastgesteld.

Namens den Kerkeraad der Geref. Kerk te Winschoten,
J. A. BULT, Praes.
W. KROHNE, Scriba.

ONTVANGSTEN.

Voor een nieuw kerkgebouw te Terwispe!

Van den heer W. de Graaf te Gorredijk . . . f 10,—
P. A. SMILDE, Penn.

Heereveene, 9 Dec. 1901.

Voor de Inv. Zending en Bijbelcol-portage in Noord-Brabant en Limburg.

Met hartelijken dank ontvangen:
Collecte Geref. kerk te Borselle . . . f 3,00
Gilt v.d. Geref. kerk te Gouda A . . . - 2,50
Jaarl. bijdrage Geref. k. te 's-Gravezande . . . - 2,—
Gilt v.d. Geref. kerk te Wollersdijk . . . - 2,50
Van X. X. te Middelburg . . . - 1,—

Het is zeer te hopen, dat aan Ds. Binnema door de Kerkeraden gelegenheid wordt gegeven om in de samenkomsten der gemeente mededeelingen te

doen van onzen arbeid. Want onze kas is weer totaal uitgeput en er moest weer worden geleend om de gewone uitgaven te kunnen doen. Neige de Heere veler harten tot milde bijdragen.

Br. H. Dekker te Venloo verzoekt te berichten, dat ouders of voogden van jongelingen, die te VENLOO of ROERMOND in garnizoen zijn, de namen dier jongelingen aan hem gelieven te melden, opdat zij mogen worden opgewekt tot een getrouw bezoek van het Militairen Tehuis en voorts ook deslen mogen in het godsdienstonderwijs. Het komt toch nog al eens voor, dat jongelieden van Gereformeerden huize eerst bekend worden, wanneer zij bijna of geheel van het rechte pad zijn afgeweken. Het adres van br. H. Dekker is: Venloo, Roermondsche straat 17.

Namens Deputaten,
J. C. C. VOIGT, Penningm.

Raamsdonk,
9 Dec. 1901.

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Collecten.

Gameren	f 5,55	Hoornsterzwang 2de c.	f 1,—
Geidermalsen	- 3,80	Oldeboorn	- 7,53
Herwijnen	- 9,50	Milddam	- 3,80
Hoeza-Driel	- 1,04	Munnikeburen	- 3,58
Poederoyen	- 1,55	Walvege	- 6,90
Rossum	- 1,52	Heerenveen	- 29,24
Tiel	- 8,67	Lemmer	- 14,56
Vuren	- 0,68	Schoonhoven B en	-
Well	- 3,—	Willige Langerak 1/2 c.	- 6,56
Zalt-Bommel	- 4,42	Schoonhoven A	- 4,04
Zuilichem	- 5,17	Noordrecht	- 3,—
Vreeswijk	- 14,61	Waddingsveen	- 5,27
IJselsteyn	- 3,93	Lekkerkerk	- 0,45
Benschop	- 3,80	Bergambacht	- 0,75
Linschoten	- 4,08	Reeuwijk-Slaipw.	- 2,29
Driebergen	- 15,72	Haastrecht	- 2,25
Amerongen	- 3,45	Zevenhuizen	- 1,43
Montfoort	- 3,93	Krimpen a/d Lek	- 2,20
Lopik	- 2,60	Oudewater	- 5,31
Zutten	- 21,40	Gouda A	- 3,60
Joure	2de c. - 11,85	Gouda B	- 5,36
Duurswoude	- 2,75	Nieuwerk a/d IJ.	- 2,94
Lippenhuizen	- 2,45	Rijswijk (Z.-H.)	- 8,52
Echten	- 2,—	Hardinxveld	- 4,05
Terwispe	- 1,50	H.-I.-Ambacht	- 3,67

Giften.

Door Ds. G. Barger te Driebergen v/e broeder te Utrecht f 10.

De Penningmeester van de Theologische School,
Zwolle, 7 Dec. 1901.
DR. H. FRANSSSEN.

Voor de Zending o. Heid. & Moh.

Uit het huisbusje van A. Dekker te Hazerswoude f 2,—
Door Ds. Laman, verz. door Johanna Risseuw te Kruiningen . . . - 5,—
N.B. Op 4 Dec. kwam de brievenbesteller met eene enveloppe met stalen zonder waarde, volgens postmerk afkomstig uit Ginneken, en vroeg daarvoor 12½ ct. strafport, waarom deze werd geweigerd. De afzender kan deze dus op het postkantoor te G. terugontvangen. Naar het aanvoelen te oordeelen, bevatte de enveloppe gebruikte postzegels. De hoeveelheid gebr. postzegels, die de enveloppe bevatte, is echter geen 12½ ct. waard, tenzij er zeldzame zegels bij zijn; te meer daar van bijna alle bezendingen postzegels, welke ik ontving, bijna altijd een groot gedeelte, ja soms meer dan de helft, waardeloos was, omdat de zegels gescheuten waren. Zal de vracht de waarde niet overtreffen, dan moet men nooit minder dan 4000 postzegels verzenden, tenzij men zeldzame zegels heeft.

Doesborgh,
7 Dec. 1901.
B. DE MOEN,
Quaestor.

VOLK EN OVERHEID.

Allerbelangrijkst is de vraag, welke rechten aan het volk toekomen tegenover eene overheid, die in strijd handelt met de beginselen van vrijheid en recht.

De Christelijke moraal heeft bij de beantwoording dier vraag zich altijd laten leiden door deze beide uitspraken van Gods Woord, dat alle macht van God is en daarom om zijnentwil gehoorzaamd moest worden, en dat men toch ten allen tijde Gode meer gehoorzamen moet dan den menschen.

Maar in het laatste geval deed zich opnieuw eene ernstige vraag voor. Als de overheid de macht, door God haar geschonken, misbruikt, om hare onderdanen van hunne rechten en vrijheden

te berooven, om hen te onderdrukken en te vervolgen en zelfs aan te tasten in hun leven, zijn die onderdanen dan geroepen, om dat alles lijdelijk te ondergaan, of hebben zij ook het recht, om in het uiterste geval tot geweld de toevlucht te nemen en de overheid door dwang tot de orde te roepen?

Alle Christelijke moralisten zijn eenstemmig van meening, dat Gods gebod boven het gebod der overheid staat, dat de burgers daarom liever, gelijk Calvijn het in zijne uitlegging van Daniël 6 zeer plastisch uitdrukt, der overheid in het aangezicht moeten spuwen dan haar gehoorzamen, wanneer zij iets beveelt in strijd met een uitdrukkelijk gebod Gods. Ook is er geen verschil over, dat de burgers het recht hebben, om langs zedelijke weg invloed op de overheid uit te oefenen en haar door woord en

geschrift op Gods gebod te wijzen en aan haar plicht te herinneren.

Maar de meeningen waren verdeeld, als het de vraag gold, of men de met Gods wet in strijd handelende overheid dwingen mocht en met geweld tot de orde mocht roepen.

Daar waren er, die dit ontkenen en aan de onderdanen niets meer durfden toekennen dan het recht van zoogenaamden passieven weerstand.

Daar waren aan de andere zijde ook enkelen, vooral onder de Roomschen, die iederen onderdaan op zichzelf het recht toeschreven, om in zulk een uiterst geval tot geweld de toevlucht te nemen. Maar het getal leeraars, die deze stelling aandurften, was gering. Op het concilie te Constanz in 1415 werd ze veroordeeld, al is het, dat dit besluit van de approbatie van den Paus verstoken bleef.

Maar tusschen deze beide uitersten stonden vele Roomsche en Protestantsche mannen in, die van oordeel waren, dat niet ieder burger, maar wel het volk in zijne wettige vertegenwoordiging het recht had, om desnoods en in het uiterste geval aan de goddelooze willekeur der overheid met geweld paal en perk te stellen.

Luther stond in Duitschland aan de Rijksvorsten toe, om zich tegen het machtsmisbruik van den Keizer te verzetten.

Melanchton leerde in zijne wijsgeerige moraal, dat, wanneer een overheid aan hare onderdanen zwaar en openbaar onrecht aandeed, aan dezen het recht toekwam, om zich te verdedigen, zoowel bij persoonlijk gevaar als in staatsaangelegenheden.

En vele Lutherschen lieten zich uit in dienzelfden geest.

De Gereformeerden koesterden voor een groot deel dezelfde gedachte.

Zwingli zeide, dat eene tirannieke overheid berispt en, als dit niet baat, gehoorzaamd moet worden, totdat God haar verwijderd, of zij door degenen, welke daartoe den last hebben, tot de orde wordt geroepen.

Van Calvijn is de uitspraak in het laatste hoofdstuk zijner Institutie bekend, dat de lagere overheid, die geroepen is om de willekeur der Koningen te beteugelen, naar haar plicht tusschenbeide mag treden en voor de vrijheid van het onderdruchte volk in de bres mag springen.

Zelfs gingen enkele Gereformeerde schrijvers eenige jaren later nog verder. In 1572 had in den Bartholomeüsnacht de gruwelijke Protestantenmoord plaats. Deze ontzettende gebeurtenis bracht

eene geweldige ontroering teweeg in de Franse Gereformeerde kringen. Men stond voor de keus, om zich op veraderlijke wijze te laten vermoorden, dan wel om naar de wapenen te grijpen en daarmede goed en bloed te verdedigen.

Maar stond voor het laatste het gebod Gods in Rom. 13 niet in den weg?

In 1574 verscheen er een klein boekje in het Fransch, zonder naam van schrijver of plaats, 85 bladzijden groot, getiteld: Over het recht der overheden over hare onderdanen; een in dezen tijd zeer noodzakelijk tractaat, om zoowel overheden als onderdanen aan hun plicht te herinneren. Het werd waarschijnlijk te Lyon gedrukt, in het einde van 1573 of het begin van 1574, en werd later in het Latijn vertaald en meermalen uitgegeven.

Men wist tot dusver niet, wie de schrijver was. Er waren wel allerlei vermoedens, maar de zekerheid ontbrak.

Thans heeft Alfred Cartier gemeend, te kunnen aantoonen, dat niemand minder dan Beza de schrijver is van dit tractaat.

In eene kleine brochure, Les idées politiques de Théodore de Bèze d'après le traité: Du droit des Magistrats sur leurs sujets, Genève 1900, geeft hij daar rekenschap van. En die rekenschap geeft den indruk van voldoende te zijn.

Maar zonder daarop verder in te gaan, het boekje is allerbelangrijkst.

Er komen daarin o. a. de volgende stellingen voor:

De volken, wien het behaagd heeft zich te laten regeeren door een Vorst of door eenige gekozene mannen, zijn ouder dan hunne overheden, en bijgevolg is het volk niet geschapen voor de overheden, maar omgekeerd de overheden voor het volk.

Niet alle verstand van den onderdaan tegen zijn meerdere is ongeoorloofd of oproerig.

Rechtvaardige wederstand met de wapenen is niet in strijd met de lijdzaamheid en de gebeden der Christenen.

De staten (dat is, de vertegenwoordigers des volks) staan boven de Koningen.

De staten of anderen, die gemachtigd zijn om den soevereinen tot teugel te dienen, kunnen en moeten hen, wanneer zij tirannen geworden zijn, op alle manieren bedwingen.

Het welzijn en de rechten der natie staan boven die van den individu en zelfs boven die van den soverein.

Wanneer men ter wille van de religie vervolgd wordt, mag men zich in goeder conscientie met de wapenen verdedigen.

Deze denkbeelden, in den kring der Gereformeerden te Genève en in Frankrijk opgekomen, hebben op de historie van het Calvinisme een onberekenbaren invloed gehad. In de eerstverloopen jaren, nadat Beza's tractaat het licht had gezien, verschenen er tal van geschriften, die van dezelfde gedachte uitgingen en dezelfde stellingen verkondigden. Ze zijn overgenomen en tot beginsel van hun handelen gemaakt door de Calvinisten in Holland, de Covenanters in Schotland, de Independenten in Engeland, de Kolonisten in Amerika.

Alfred Cartier meent zelfs, dat ze invloed hebben gehad op Rousseau en dat zij in den grond niets anders prediken, dan de leer der volkssoevereiniteit, die door dezen Franschen wijsgeer verkondigd werd.

Maar dat is eene wel dikwerf voorkomende, doch desniettemin zeer ernstige en grove dwaling. Tusschen de leer van den actieven wederstand, gelijk die verkondigd werd door Beza, Hotman, Buchanan, Knox, Knight enz., en de leer der volkssoevereiniteit, welke door Rousseau gepredikt werd en aan de Revolutie ten grondslag lag, is een diepgaand onderscheid.

Bij Rousseau is het volk zelf de eigenlijke bezitter van alle macht en gezag, maar het oefent die macht en dat gezag in den staat uit door ambtenaren, welke door het volk worden aangesteld, aan het volk verantwoordelijk zijn, en ieder oogenblik door het volk kunnen worden afgezet. Het volk draagt die macht niet over, maar oefent te alleen door hare ambtenaren uit. Het verzet zich eigenlijk niet tegen de overheid, en niet eerst dan, wanneer de overheid positief aanvalt en inbreuk maakt op de rechten en vrijheden des volks, maar het staat altijd als superieur boven de zoogenaamde overheid, dat is boven zijne ambtenaren, en kan deze in dienst houden of ontslaan ieder oogenblik, wanneer het maar wil. Zuiver en nauwkeurig gesproken, is er op dit standpunt geen recht van het volk, om in bepaalde gevallen actieven wederstand te bieden, zomin als men daarvan spreken zal bij een patroon, die eventueel zijn knecht ontslaat, maar het volk als bezitter van alle macht en gezag oefent deze uit door dezen of door genen ambtenaar en stelt aan of ontslaat naar willekeur.

Maar principieel verschilt daarvan de leer, door enkele Gereformeerden voorgedragen. Volgens hen heeft alle macht en gezag haar oorsprong in God. Aan het volk komt echter, hetzij rechtens

van huis uit, hetzij feitelijk krachtens historische ontwikkeling, de bevoegdheid toe, om de personen aan te wijzen, die dragers van die macht en dat gezag zullen zijn. In landen, waar het volk allengs deze bevoegdheid verkregen heeft, bestaat er dus tusschen overheid en volk een soort contract. De macht van de overheid is beperkt. Er zijn wetten en privilegiën, die de rechten en vrijheden des volks verzekeren en die de overheid geroepen is en bij eede bezworen heeft te handhaven. Wanneer de overheid zich hieraan niet houdt, dan maakt zij zich schuldig aan meened en bondsbreuk, en dan is ook het volk gerechtigd, om voor zijne vrijheden op te komen en de overheid te weerstaan. Het volk mag dat doen, dat wil zeggen, niet één persoon of enkele menschen op zichzelf, maar het volk in zijne organische vertegenwoordiging, in zijne staten en stenden. En het mag dat doen, desnoods met de wapenen in de hand, maar eerst dan, als alle andere middelen van zedelijken aard zijn uitgeput. En als het volk in zijne organische vertegenwoordiging tot het laatste redmiddel, tot de wapenen, de toevlucht neemt, en eene overheid daardoor tot de orde dwingt, dan doet het dit niet, om de maatschappelijke en staatkundige instellingen omver te stooten en op deze ruïne een eigengemaakte, naar menscheelijken wil ingerichte orde van zaken op te richten; maar dan doet het dit alleen, om een bestaand, duidelijk aanwijsbaar misbruik van macht te verwijderen en juist in dien weg de wettige orde van zaken te handhaven en te beveiligen.

Ziedaar het groote, principieele onderscheid tusschen de leer, gelijk zij door sommige Gereformeerden in haar radikaalsten vorm werd voorgedragen, en het systema der Franse Revolutie. Of wij daarin nu met een „Gereformeerd beginsel” te doen hebben, en of het dit alleen is in den vorm, waarin het door Calvijn, of in dien, waarin het door Knox werd ontwikkeld, moge uitmaken, wie er de bevoegdheid toe heeft.

Maar dit is zeker, dat actief verzet tegen de overheid in elk geval dan alleen geoorloofd werd geacht, als zij in verregaande tirannie de rechten en vrijheden des volks vertrad, als alle zedelijke middelen van verweer zonder bate waren gebleven, en als het volk zelf in zijne organische vertegenwoordiging daartoe besloot.

Deze leer is voor onze dagen met het oog op Engeland en het veel besproken boycot-plan niet zonder betekenis.

In de vorige week hield de patroonsvereniging Boaz eene buitengewone vergadering ter bespreking van dat plan. Slotsom van de besprekingen was, dat men wel sympathie betuigde voor de beweegredenen, die tot het bedenken van dit plan hebben geleid, maar dat men met het plan zelf niet instemmen kon. Want ten eerste wanhoopde de vergadering aan de mogelijkheid der uitvoering. Ten andere twijfelde zij, dat ook bij volledige uitvoering de vrede er het gevolg van zou zijn. En ten derde was zij bevreesd, dat het plan bij onvolledige uitvoering voor patroons en arbeiders beiden zeer ernstige gevolgen zou hebben.

Voordat dit besluit genomen werd, liepen de beoordeelingen van het boycot-plan zeer verre uiteen. Daar waren er, die voor het plan op zichzelf groote sympathie koesterden, maar er waren er ook, die er principieele bezwaren tegen hadden en meenden, dat de arbeid hier niet ingrijpen mocht.

En inderdaad zijn de bezwaren, van principieel standpunt tegen het boycot-plan ingebracht, wel waard, dat men ze ernstig overwege.

Het tegenwoordig Ministerie volgt de politiek van neutraliteit, door het vorige Kabinet aangenomen, en heeft uitgesproken, dat een klein volk als het Nederlandsche allerminst in staat is, om in de Zuid-Afrikaansche crisis iets van betekenis te doen. Maar toch heeft het daarbij verklaard, dat het diligent bleef en dat dit meer is dan eene ijdele phrase.

Vertrouwt men dit niet en zou men willen, dat de Nederlandsche Regeering handelend in deze zaak optrad, dan staan er allerlei wegen open, om dit aan de Regeering kenbaar te maken.

Maar parlement en volk *durven* feitelijk geen van beide de verantwoordelijkheid ervoor dragen, om de Regeering tot eene of andere actie aan te sporen, en zij *durven* ook geen van beide de eventuele gevolgen van zulk eene actie voor hunne rekening nemen.

Wat men nu zelf niet durft te doen, verwijte men dan ook aan anderen niet. Als men als volk in zijne organische vertegenwoordiging de politiek van neutraliteit niet openlijk durft bestrijden, dan verge men van de Regeering niet, dat zij deze eigenere beweging late varen.

Voor het volk blijft er dan niets over, dan om de Regeering te vertrouwen en te hopen, dat het woord, waarbij zij zich diligent bleef verklaren, eerlang blijken kunne, iets meer dan eene phrase te zijn.

En als de toestand zoo is, gelijk nie-

mand ontkennen kan, dan mag de vraag gedaan worden, of een of andere stand, bijv. die van den arbeid, het recht heeft, om op eigen gelegenheid den weg van *dwang* te betreden, en eventueel het gansche volk voor allerlei verwikkelingen te plaatsen, die er vroeger of later het gevolg van kunnen zijn?

BAVINCK.

DE HOOGEPRIESTER

JEZUS.

„Want zoodanig een Hoogepriester betaamde ons, heilig, onnozel, onbesmet, afgescheiden van de zondaren, en hooger dan de hemelen geworden.”

HEBR. 7: 26.

(2e Vervolg.)

Paulus zegt: »Zulk een Hoogepriester betaamde ons.” Hij wil zeggen: deze volmaakte Hoogepriester, was ons gepast, konden wij niet missen, hadden wij van noode. En terecht. Met het oog op zijne geheele bediening; op zijn offerande, voorbidding en zegening.

De mensch geschapen naar Gods beeld, was aan den luister zijner hooge geboorte ontzonken en had zich den dood onderworpen. Aan Gods gerechtigheid moest worden genoeg gedaan, zou er van verzoening met God kunnen sprake zijn. Het verbroken verbond, de geschonden wet, de beleedigde deugden Gods waren zoovele voorhangsels, die gescheurd moesten worden, zou de zondaar den toegang hebben tot Gods troon. Wie zou het offer der verzoening brengen? De mensch? Onmogelijk. De engel? Geenszins. Jezus is gepast.

Hij is gave van Gods liefde. De schaduwwachtige offers van den ouden dag wezen naar Hem, naar zijne zelfvergeving heen. Hij kon het heil verwerven; waarachtig mensch, heilig mensch, zelf God, en God en mensch in één persoon, bezat Hij al de vereischten om te doen, wat er bij God voor den mensch, en bij den mensch voor God te doen was. Zijne vingers konden het bovenste der voorhangsels grijpen en ze scheuren met een volkomen scheur. Het bovenste reikte tot in het opperste van den hemel, het benedenste tot op den bodem der hel. Hij kon de scheur volkomen maken en niet te heelen, zoodat doemwaardige menschenkinderen, erfgenamen der hel, in Gods gunst hersteld en erfgenamen des eeuwigen levens konden worden.

Niet slechts moest de zaligheid verworven, maar ook toegepast. Niet slechts moest er een levensweg geteekend, maar ook een voet moest worden geschonken om dien te bewandelen. Niet slechts moest het levenslicht bereid, maar er moest ook een oog zijn om het te zien. Niet slechts moest een weldaad besteld, maar ook een hand moest er zijn om haar aan te nemen. Met één woord, de zondaar moest tot God gebracht. Dat kon de Hoogepriester Jezus. Niet slechts heeft Hij de schuld der zonde verzoend, maar ook haar heerschappij weet Hij te verbreken.

Hij wederbaart door zijn Geest, geeft bekeering ten leven, brengt tot het geloof in zijn Naam. De Bijbel leert ons en de ondervinding bevestigt het, dat wij van nature *zondaars* zijn, vervreemd van de rechte zelfkennis, Godskennis, en van de kennis van den weg des behouds; *zondaars*, wier geweten getuigt, dat wij schuldig en strafwaardig zijn voor God, onzen Wetgever en Rechter; *zondaars*, wier bedenken vijandschap is tegen God en den naaste; *zondaars*, die van het ware geluk beroofd, geluk zoeken buiten God en niets dan jammeren inoogsten. Jezus verlicht de zondagen niet slechts zoo, dat wij God, onszelven, en den weg der zaligheid leeren kennen, maar hij nam de zonde en schuld van zondaars op zich en voldeed aan de eischen der gerechtigheid Gods, opdat allen die in Hem gelooven, van de schuld en straf bevrijd en met God verzoend zouden worden. Hij herschept de harten door zijn Geest en maakt ze vruchtbaar in ware godzaligheid, en brengt terug in gemeenschap met God. Hij deelt het ware geluk mede, hetwelk wij tevergeefs in de wereld en haar *schijn* goed zoeken, en vertrouwt de harten onder de beproevingen en rampen des aardischen levens. Hij verlost eindelijk volkomen van de zonde en hare gevolgen, en brengt in den zaligen hemel, waar het volkomen geluk van de zaligen in God wordt genoten.

Hij bidt voor de zijnen. De apostelen hebben er van gewaagd. Paulus, die door den Heiligen Geest in al de waarheid werd geleid; Paulus, groot in liefde tot, en in lijd voor den Heere, en reeds op deze aarde met gezichten en openbaringen verwardigd, Paulus heeft dit bidden van Jezus bij herhaling verzekerd. Nu eens: »die ook voor ons bidt”. Dan weer: »Hij kan volkomenlijk zaligmaken allen, die door Hem tot God gaan, alsoo Hij altijd leeft om voor hen te bidden.” En wederom: »dat Hij ingegaan is in het heiligdom, niet met handen gemaakt, maar in den Hemel zelve om te verschijnen voor het aangezicht Gods voor

ons”. En Johannes: »Mijne kinderkens, ik schrijf u deze dingen, opdat gij niet zondigt: en indien iemand gezondigd heeft, wij hebben eenen Voorspraak bij den Vader, Jezus Christus den Rechtvaardige.”

En Jezus zelf heeft gedurig van zijn bidden gesproken.

Het bidden van den Heere in den hemel is zeer onderscheiden van ons bidden. Wij hebben er niet te menscheeljk van te denken. Evenmin de betekenis van het woord bidden te verzwakken. Sommigen hebben gemeend, dat, als er gezegd wordt, dat Jezus bidt, wij het hebben te lezen, alsof er stond, dat Hij aan ons denkt, of voor ons zorgt. Maar wij onzer zou willen, dat men zoo willekeurig met zijne woorden handelde. Ja, Jezus denkt aan de zijnen, en dit te weten is heerlijk, want zijn denken is een denken in liefde en in trouw. Ja, Jezus zorgt voor de zijnen, en dit te weten is heerlijk, want hij zorgt met eene teederheid, die alle beschrijving onmogelijk maakt; maar toch de uitdrukking: »Hij bidt”, zegt nog iets anders, en mag niet ontzenuwd. Wij hebben te denken aan zijn vlekkeloos heilig willen, dat de vruchten van zijn Middelaarsarbeid worden medegedeeld. Aan de beek Kidron beluisteren wij zijne Hoogepriesterlijke bede; en wat Hij toen bad voor zijne jongeren en voor allen, die door hun woord in Hem gelooven zouden, bidt Hij nog voor de zijnen in den hemel. Hij is er het Lam met de merkteekenen der verzoening bij God. Zijne verheerlijkte wonden roepen er eenwig tot den Vader om de vervulling van al hunne nooden. Hij wil niet, dat hun alle lijdens gespaard zal worden, dat geen strijd te strijden zal zijn; integendeel; maar Hij wil, dat hun geloof niet zal ophouden en dat het eens verwisseld zal worden met aanschouwen. In zijn voorbede neemt Hij ook hunne gebeden op, om ze aangenaam te maken bij den Vader. Zijne voorbede omvat heel het lichaam, en betreft tevens elk lid in het bijzonder. Zij is tijdig en komt het dreigend onheil voor; toen hij van Satans begeerte sprak om zijne jongeren te ziften als de tarwe, zeide Hij: »maar ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet ophoude”.

Inderdaad, gepast is deze Hoogepriester. Zijn sterfdag was de groote verzoendag voor zondaren, waarop feitelijk tot stand is gebracht, wat in den ouden dag slechts werd afgeschaduwd. Hij is een bidder, die altijd zeker verhoord wordt voor het heilig aangezicht Gods, en zijn heilgroet: »Mijnen vrede geef Ik u, mijnen vrede laat Ik u”, herhaalt Hij gedurig in de harten der zijnen.

(Slot volgt).

NOTTEN.

HET GEESTELIJK LEVEN.

VI.

HET GELOOF. (2)

Heeft elk leerstuk in de Schrift eene plaats, die aan zijne opzettelijke bespreking gewijd wordt, die, waar over het geloof wordt gehandeld, vindt men in het overschoone elfde hoofdstuk van den brief aan de Hebreërs.

Al bevat het bekende eerste vers uit genoemd hoofdstuk geene eigenlijke omschrijving van het geloof, zoo zien we er toch zijne groote waarde van aangewezen. Het geloof is waarlijk geen ijdel, onbetekenend iets; het levert integendeel een hechten grondslag aan de verwachting des heils, een betrouwbaar fundament, om het huis der hope op te bouwen. De toekomst beschaamt het niet, maar bevestigt het. Ook is het eene bewijsvoering van het ongeziene; want naardien het steeds van God getuigenis ontvangt, lokt het eene openbaring van het onzichtbare aan den geloovige uit, die de werkelijkheid van het ongeziene uitkomen doet. Voor het geloof ontsluit zich het gebied van het ongeziene.

Tevens wordt ons in genoemd hoofdstuk geleerd, welken inhoud het geloof hebben moet, zal het tot grondslag van hope kunnen dienen, en van God getuigenis ontvangen. Hij toch, die tot God komt, moet gelooven dat Hij is, en een belooener is dergenen, die Hem zoeken, vs. 6.

Men lette er op, dat de Schrift deze twee, het geloof dat God de levende en de loonende God is, samenvoegt. 't Is toch door de vereeniging van beide, dat het geloof der heilige vaders zich kenmerkte. Met hen geloofden de goddeloozen, dat God bestond; maar terwijl deze bij zichzelf dachten: wat nut het ons Hem te dienen? — ten teeken dat zij geen vertrouwen hadden in zijne welgezindheid jegens den mensch, en geen heil zagen in zijne gemeenschap, — stond het met de heilige vaders anders. Bij hen was het vertrouwen in God, dat de mensch bij zijn val verloren had, door genade hersteld. Daarom stond het voor hun bewustzijn vast, dat aan het zoeken van God het vinden van

God onafscheidelijk verbonden was. Ook wisten zij, dat wie Hem vond, niets meer zou zoeken, wyl Hij de zaligheid der zijnen was. Dat geloof was Gode aangenaam; Hij toonde het door Abels offer aan te nemen, en Henoch op te nemen in den hemel. En door den mensch te laten geschieden naar zijn geloof, bevestigde Hij de waarheid van wat geloofd werd.

Wordt dit geloof gemist, dan is er slechts eene uiterlijke, vormelijke gemeenschap met God mogelijk. Vrees en baatzucht alleen binden den mensch in dat droefgeval nog aan God. In zijn offer wordt zijn hart gemist. Het wordt eene berekening; men brengt het met het oogmerk om God aan zich te verplichten, of om zich van God; af te maken. Daarom onderzoekt hij nauwkeurig, met hoe weinig hij voor God bestaan kan; waar Abel het eerste en het beste kiest, neemt Kain het eerste het beste. God is dan voor zoo een, middel geen doel, middel tot iets, dat in zijne schatting boven God staat. Om God zelve is het hem niet te doen. Daarom is het niet vreemd, dat God zijn offer niet aanneemt, maar het verwerpt, ten teeken dat Hij hemzelve niet aanneemt. God toch geeft zich slechts aan wie Hem zoeken als het hoogste goed, in het vertrouwen dat Hij zich vinden laat door wie Hem zoeken.

Zulk een geloof echter onderstelt eene openbaring van Gods zijde aan den mensch. En wel eene bijzondere, van die, welke Hij door schepping en voorzienigheid geeft, daardoor onderscheiden, dat zij konggeving is van zijnen wil om van ons gezocht en gevonden te worden. Na den val toch reikt de kennis van God, die wij uit de schepselen putten, niet toe om ons vertrouwen in zijne welgezindheid te geven. Ons kwaad geweten zou alle vertrouwen in zijne welgezindheid jegens ons bannen, ware het niet, dat God zelf getoond had den door ons verbroken band weer te willen aanknopen. Het geloof is geene vinding van den mensch; het is kind des woords. Het is een amen, dat een Goddelijk ja onderstelt. In de baarmoeder des harten wordt het geloof ontvangen uit het zaad der openbaring; van zichzelf echter zou deze baarmoeder nooit de vrucht des geloofs hebben voortgebracht.

Uit de omstandigheid, dat er in de wereld des voortijds geloovigen waren, laat zich alzoo afleiden, dat er van den beginne af eene openbaring der Goddelijke genade geweest moet zijn. Alzoo is het ook. Toen het daglicht voor nachtelijke duisternis week, werd terstond de avondster aan den hemel zichtbaar. De Man der hope werd geboren, nog wel niet uit den schoot der vrouw, maar toch uit de baarmoeder der profetie. Er was nog geene belofte gedaan en nog geen verbond gesloten; maar er was een profetisch woord gesproken, wel niet tot, maar toch voor de ooren van den mensch. Aan dat woord had de mensch genoeg; het deed in het naar God terug verlangend hart het geloof ontwakken, dat naar zijne heropende Vader armen terugdreef. Hoevel de Christus nog in zijne eerste windselen lag, ging er kracht genoeg van zijne verschijning uit, om het geloof staande te houden in de donkere dagen der eerste wereld.

Hoe krachtig het geloof in de oude wereld ook mocht zijn, in rijkdom deed het onder, voor het geloof gelijk het zich vormde in het licht der openbaring, dat tijdens de bedeeeling des verbonds Gods kinderen bescheen. Er kan een sterk geloof zijn bij weinig licht; want de mate des geloofs hangt uitsluitend af van de werking der Goddelijke kracht in ons. Maar rijk wordt het geloof slechts, naarmate God zich vollediger openbaart; de rijkdom van het geloof hangt af van iets buiten ons, te weten, van het rijzen der zon zijner openbaring.

Rijker inhoud dan ooit te voren ontvingt het geloof door Gods belofte aan Abraham. God is mijn God, en niet alleen mijn God, maar ook mijns zaads God; ziedaar zijn rijken inhoud in hoofdsom weergegeven. Wyl dat zaad Gods zaad is, zal het van Hem het deel eens eerstgeborenen ontvangen; eene erve, om er op te wonen, genomen als van het paradijs, en een schepter om te heerschen, die allen schepter voor zich buigen doet; het zal zich uitbreiden in velen, talloos als de lichten des hemels, en toch ook weer zich saamvaten in Eenen, zoo groot, dat Abraham zelf hem als zijn meerdere erkent, vgl. Hebr. 7: 9; ook zal zijn zaad ten zegen worden voor alle geslachten des aardrijks. Deze belofte, straks bondsgewijs vastgemaakt en met eedzwering bevestigd, bevat alles, wat de profetie er later uit ontwikkelde, en de heilshistorie ooit te aanschouwen geven zal; zij sluit zelfs de overwinning des doods en de zalige onsterfelijkheid in zich, Luk. 20: 37. Het geloof zal eeuwen noodig hebben, eer het zich den vollen omvang van de belofte bewust wordt, maar aan den rijkdom van de stoffe zelve nooit

iets toegevoegd zien, omdat in de belofte niet minder dan alles besloten ligt.

VAN ANDEL.
(Wordt vervolgd.)

KERSTFEEST.

Het Bestuur van den *Vriendenkring „Bloemendaal“* komt bij de nadering van het Kerstfeest weder tot den goedgunstigen lezer met de vraag: „Och, help ons een weinig?“ — Als de Christenheid in gedachten bij Bethlehem kribbe zal vertoeven en het lied der Eeuwige Liefde in veler harten weerklank zal vinden, dan zal — naar het Bestuur vertrouwt — de Vriendenkring niet met ledige handen behoeven te komen op de Stichting „Bloemendaal“ te Loosduinen, waar de arme geesteskranken op zijne komst wachten. Wie stelt ons in staat dat groot aantal patiënten met eene Kerstgave te verblijden? Boeken, illustraties, wandteksten, kalenders, versnaperingen en gaven in geld zullen hartelijk welkom zijn.

Voor belangstellenden hoopt de vereniging in Januari 1902 op nader aan te wijzen plaats in 't openbaar mede te deelen, wat zij alreede in het belang der bevolking van „Bloemendaal“ gedurende den tijd van haar bestaan gedaan heeft.

Gaven in geld of in natura zullen met groote dankbaarheid aanvaard worden door: JAC. SMELIK, *Voorzitter*, Helmersstr. 34. W. K. POULUS, *Penningmeester*, Westeinde 44. H. L. GOLTERMAN, *Secretaris*, Keplerstr. 124.

Buitenlandse Kerken.

Nog eens Dr. Steffens over „de Verwerping der dwalingen in de Dordsche Leerregels.“ — In No. 37 schreven wij over de weglating van „de verwerping der dwalingen“ in de „Standaards“ of Belijdenisschriften der Gereformeerde kerk in Amerika. Hierop komt Dr. Steffens terug, omdat hij een fout, door ons begaan, herstellen wil.

Hij laat daaraan de vraag voorafgaan, waarom men over de Gereformeerde kerk sprekende altijd den Engelschen naam gebruikt. Ons antwoord is, omdat het Engelsch de taal des lands is, waar die kerk zich bevindt en omdat het grootste deel van de leden dier kerk het Engelsch en niet het Nederlandsch spreekt. Ook meen ik, dat de officieele stukken, die van die kerk uitgaan, in het Engelsch gesteld zijn; zelfs wist ik niet beter, dan dat „Reformed Church“ de officieele naam is. Uit de vraag van Dr. Steffens moet ik afleiden, dat ik mij in dezen vergist heb en in dat geval zal ik in 't vervolg schrijven „Gereformeerde kerk“, want ik heb nooit voorliefde voor het Engelsch gebed en tegenwoordig in 't geheel niet.

De hoofdfout is echter, dat ik schreef: de Geref. kerk in N-Amerika heeft de Formulieren van Eenigheid der Geref. kerk in Nederland aangenomen, behalve de Verwerping der dwalingen in de Dordsche Caonones. Ik had moet schrijven: de Geref. kerk in N-Amerika heeft de Verwerping der dwalingen in hare Standaards niet opgenomen. Dit is natuurlijk in de woorden een klein verschil, in de zaak is het verschil grooter, toch wordt het weer kleiner door de toelichting van Dr. Steffens, zoodat ik haast er toe zou komen te zeggen, dat ik mij niet vergist heb.

De drie Formulieren van Eenigheid zijn, zegt Dr. Steffens, met de Verwerping der dwalingen inclusief, de Formulieren der Geref. kerk, maar deze worden niet in de uitgaven der Formulieren opgenomen.

Die uitgaven, zonder genoemd stuk der Dordsche Leerregels, schijnen niet zonder medeweten der Synode in de wereld gezonden te zijn door dezen of genen uitgever, want Dr. Steffens zegt, dat de aanbeveling van volledige of onvolledige uitgaven der symbolische geschriften tot de machtssfeer der Synode behoort, hoewel zij niet het recht heeft een gedeelte der Formulieren op te heffen zonder toestemming der kerken.

Verder verdedigt Dr. S. de weglating van het antithetisch gedeelte der Leerregels. Hij zelf schat ook dit deel hoog en doet in waardeering ervan voor niemand onder, maar hij meent, dat, waar het stellig gedeelte veel goed kan doen, het weerleggend gedeelte door het volk niet gewild is. Als de menschen de Verwerping der dwalingen onder de oogen krijgen, dan zullen zij de Leerregels in hun geheel „in een hoek werpen.“

De vroegere beschuldiging, dat onze vaders in den strijd tegen de Remonstranten niet onpartijdig waren, wordt door Dr. S. gebandhaafd, want zij hadden er geen besef van, om in Nederland naast de Geref. kerk een andere te dulden. In plaats van „de vaders in hun verhouding tot de Remonstranten schonen te wassen“ had ik moeten erkennen, dat zij onder den invloed van den geest van dien tijd stonden.

Omdat ik gezegd heb, dat onze vaders onderscheid wisten te maken tusschen dwaling en dwalenden, tusschen Arminianisme en Arminianen, vermoedt hij, dat ik hun een soort feilloosheid toeken. Dit trek ik mij niet aan; wie mij kent, weet beter; men heeft mij wel eens van het tegenovergestelde verdacht. Ook denk ik er van verre niet aan, dat „al het licht in Nederland te vinden is, en men in Amerika in duisternis woont.“

Ik kan mijn geachten opponent verzekeren, dat ik mij dikwerf verwik in het licht, dat uit Amerika door de vruchtbare pen van Dr. Steffens ontstoken wordt. Het is niet noodig, dat ik naar Amerika ga, om tot de wetenschap te komen, dat in Nederland alleen het licht niet is.

Dit neemt echter niet weg, dat het mij bedenkelijk voorkomt, dat het Gereformeerde volk in Amerika, volgens de verklaring van Dr. Steffens, de Leerregels van Dordrecht „in een hoek zou werpen“, als de Verwerping der dwalingen er bijgevoegd zijn; even bedenkelijk acht ik het, dat de Synode aan dien afkeer toegesloeg door hare aanbeveling te schenken aan die onvolledige, ik zou zeggen verminde, uitgaven van de Formulieren van Eenigheid.

Met dit te verdedigen plaatst Dr. Steffens

zich naast hen, die hier in Nederland aldus redeneeren: formeel en officieel zijn de Gereformeerde belijdenisschriften in de Ned. Herv. kerk nooit afgeschaft, zij zijn nog de belijdenis dier kerk, maar omdat de meerderheid haar niet begeert, blijft ze ongebruikt. Zonder de formeele afschaffing is de belijdenis toch weg.

Omdat ik Dr. Steffens „niet gaarne in een verkeerd licht wil plaatsen“ moet ik er al weer bijvoegen, dat ik niet denk, dat hij, in Nederland zijnde, in de belijdenislooze Ned. Herv. kerk zich op zijn plaats zou gevoelen, maar als Dr. S. recht heeft te zeggen, dat het goed is, dat de Verwerping der dwalingen niet opgenomen wordt bij de Formulieren, die onder het volk verspreid worden, en ze gevoelig bij het kerkelijk archief gedeponeerd kan worden, dan heeft over eenigen tijd Dr. F. evenveel recht, om het thetisch gedeelte naar het archief te verwijzen, en Prof. U. mag dan den Heidelbergchen Catechismus daar naast plaatsen en dan duurt het niet lang of Prof. V. vraagt opname van de Nederl. Geloofsbelijdenis in die bewaarplaats van historische documenten.

Ik weet, dat Dr. Steffens onze Gereformeerde leer te lief heeft, om toe te staan, dat de geschriften, die haar uitdrukken, in een museum van oudheden geplaatst werden. Hij zou toornen tegen hem, die daartoe een voorstel waagde te doen.

Maar in alle bescheidenheid wenschen wij toch uit te spreken, dat voor ons dit gevaar verre van denkbeeldig is, ook omdat de Synode der Gereformeerde kerk de Catechismus-prediking niet verplichtend stelt en er al meer stemmen opgaan, haar geheel af te schaffen. Dr. Steffens zal zelf gevoelen, dat zijn argument, waarmede hij dit zou niet verdedigt dan toch tracht goed te praten, niet opgaat; n.l. dat er menschen uit de Presbyteriaanse kerken overgekomen zijn; zij zijn aan de prediking van den Catechismus niet gewoon en „willen alleen Gods Woord doen gelden in de kerk.“ Hier zou ik geneigd zijn te vragen: is de Catechismus dan niet conform Gods Woord, en komt door deze prediking dat Woord niet tot zijn recht?

Dr. Steffens meent, dat de Catechismus-prediking in Nederland ook niet bijster gewild is, omdat hij van vroeger weet, dat de namiddag-beurten niet trouw bezocht werden. De oorzaak daarvan is echter niet de Catechismus-prediking, maar de treurige gewoonte, om zich met één kerkgang tevreden te stellen. „Met de hand op het hart“ kan ik er bijvoegen, dat ik een gemeente dien, die de Catechismus-prediking op hoogen prijs stelt en zulke gemeenten — en ik vele. Zoo behoort het ook; aanvaard men den Heidelbergchen Catechismus als Belijdenisschrift, dan moet hij ook gebruikt worden tot het doel, waartoe hij vervaardigd en door de Gereformeerden aanvaard is.

SCHOLTEN.

ZENDING onder de Joden

van de Geref. Kerken in Nederland.

Niet anders dan met groote blijdschap kan het worden begroet, dat in de laatste jaren de Zendingssgeest in onze Gereformeerde Kerken is begonnen te ontwaken. Gemeenten, waar vroeger weinig of niets voor de Zending is gedaan, brengen nu jaarlijks honderden gulden bijeen, en openbaren ook door het lezen van Zendingssbladen, het doen houden van Zendingssdagen, en het medewerken tot het nuttenden van Zendingssdienaren een benijdbaren ijver.

Als we zien, hoe er b.v. over bijna geheel ons vaderland gearbeid wordt voor de zoo uitnemende stichting van „Scheurers Hospitaal“, dan moet ons dat met dankzegging aan den Heere vervullen. En als we in aanmerking nemen, hoe in korten tijd onderscheidene Broeders zich voor den dienst der Zending hebben overgegeven, dan moet dit allen vrienden der Zending tot zeer groot blijdschap stemmen, en mogen we ons grootelijks verheugen, dat meer dan vroeger onze dure roeping in dezen wordt gevoeld.

Maar eilacy! Hoe komt het toch, dat die Zendingssgeest zich in zoo eenzijdige richting openbaart? Hoe komt het, dat naarmate de belangstelling in het lot der Heidenen is toegenomen, die omtrent de Joden is begonnen te verflauwen? Hoe komt het, dat Kerken en Vereenigingen, die vele honderden gulden telken jare voor den arbeid op Java bijeenbrengen, geen enkelen gulden afstaan voor den arbeid onder de Joden, die rondom hen, en soms vlak bij hen wonen?

Hoe komt het, dat wanneer er over de Zending gesproken wordt, de meeste Broeders zultend denken aan de Zending onder de Heidenen, en niet doen, alsof er geen Zending onder de Joden meer is.

De opmerking was dan ook zeer juist, die, nog niet lang geleden door een Broeder, die Kerkvisitatie moest houden, werd gemaakt, toen hij zeide: dat er bijna immer gevraagd werd, of er ook niets aan de Zending onder de Heidenen werd gedaan; maar er zelden of nooit nadruk op werd gelegd, dat wij ons ook den toestand der Joden hadden aan te trekken.

Is het niet allerbedroevenst, hoe weinig onze geachte Penningmeester heeft te verantwoorden. Enkele Kerken en Vereenigingen blijven trouw de Joden-Zending steunen; en sommige Broeders en Zusters tonen voortdurend, dat hun harte nog zeer warm klopt voor de beminden om der vaders wil. Maar over het algemeen is er een gestadige achteruitgang in de inkomsten; zoodat reeds het ene papier na het andere moest worden verkocht, en de kas buitengewoon hard is geslonken.

Als hier geen verandering in komt, dan zal het niet zoo heel lang meer duren, of de Zending onder de Joden zal wegens gebrek aan middelen moeten worden opgeheven.

Zou dat mogen; moeten we zulk een smaadheid, waarin onze tegenstanders zouden roemen, niet in tijds trachten af te wenden?

Leder begrijpt toch, dat het salaris van onzen Colporteur op tijd moet worden be-

taald, en dat het zoo noodig is om den belangrijken arbeid te Rotterdam en elders zoveel mogelijk te steunen. Nu reeds hebben Deputaten hunne bijdragen, voor overigen zeer nuttigen arbeid onder Joden, moeten inkorten; veel liever zouden zij die hebben willen verhoogen, maar dat kunnen ze alleen als Kerken, Vereenigingen en particulieren hen daartoe in staat stellen. Laten we daarom trage handen en slappe knieën weer oprichten, en onzen trouwen Penningmeester, den Heer

N. KOOPS, OOSTVESTPLEIN 65 ROTTERDAM,

gedurig met een gave der liefde verblijden. Gedenken we vooral ook dezen arbeid voortdurend in het gebed. We weten toch, dat helaas! de vijandschap en de onverschilligheid der Joden zeer groot is, waardoor de arbeid onder hen zoo moeielijk wordt, gelijk onze Colporteur, Broeder Smit, daar gedurig over klaagt. Ook in den Haag, waar genoemde Broeder thans is gevestigd, is die vijandschap en onverschilligheid groot; toch heeft hij ook aldaar reeds met onderscheidene Joden kunnen spreken, en tal van trakaten hun kunnen uitreiken.

Moge Israëls God de aangewende pogingen rijklijk zegen; en ook hetgeen door onzen Broeder in Zwolle en elders is verricht, met den dauw des Heiligen Geestes bevochtigen.

O, brengen we dit alles gedurig voor den troon der genade; want de Heere wil ook hierom van den huize Jakobs aangebeden zijn.

Hoe heerlijk zoude het zijn, wanneer door middel van den Zending, zij het ook maar, een enkele Jood den Heere Je us als zijn Heiland leerde kennen; maar al bleef die vrucht ook uit, dan nog hebben wij te arbeiden, terwijl het dag is, en te beseffen, dat Abrahams nakomelingen behooren tot de creaturen, aan wie het Evangelie des Koninkrijks moet worden gepredikt. Openbaren we daarom bij onze warme belangstelling in den arbeid onder Heidenen en Mahomedanen, ook een weinige liefde voor de Joden, zoodat wij het ene doen en het andere niet nalaten. En gebede onze God en Heiland over beide zijnen onmisbaren zegen!

E. KROPELDE,
Dep. voor de Zending onder de Joden.

Rijswijk, December 1901.

Ingezonden.

Hooggeachte Redacteur!

Mag de Raad der Ger. kerk te Sliedrecht voor het volgende in uw blad een plaatsje vragen?

Telkens wordt de Kerkeraad bovengenoemd, zeker evenals vele andere, lastig gevallen met aanvragen van (beroeps-)collectanten om voor de eene of andere school of stichting te mogen collecteren.

Dat heeft den Kerkeraad geleid tot het volgende besluit:

Aangezien veelal het grootste gedeelte der opgehaalde gelden weggaat aan de bezoldiging der collectanten en alzoo het ingezamelde niet voldoet aan het voorgestelde doel, besluit de Kerkeraad der Ger. kerk te Sliedrecht, geen aanbeveling meer te geven aan eenig (beroeps-)collectant, maar éénmaal 's jaars in de kerk eene collecte te houden voor al de aanvragen, die mochten inkomen, en deze gelden pondspandsgewijze te verdeelen.

Mochten andere Kerkeraaden ook dezen weg volgen, dan zou het mogelijk zijn, dat aan bovengenoemde ondoelmatige wijze van collecteren een einde kwam.

Namens den Raad der Ger. Kerk te Sliedrecht,
A. VAN WIJNGAARDEN, Secr.
Dec. 1901.

CHRISTELIJKE LANDSWETTEN?

Of tegen den geest, of zeer gebrekkig in den geest van Gods Woord, zijn vele onzer landswetten. Onder de gunstigste omstandigheden en door de beste regeeringen zelfs zullen vóór de aanstaande wereldvernieuwing, indien ze al voor een wijle kunnen weggenomen worden, de hoogten tot offeren en rooken telkens en in heviger mate zich doen gelden.

Onze roeping niettemin blijft het met woord en daad en voorbeeld zooveel mogelijk te getuigen en daarbij ook lijdzaam en tijd en wijze in acht te nemen.

De kinderen der wereld zijn zelfs ons hier tot leering. Evenmin als Jeruzalem is Rome op één dag gebouwd.

Zelfs de geweldigen hadden de wijsheid om hun geest te temperen. En nog, hoe lijdzaamelijk streeft b. v. b. een Rusland, even geslepen als machtig, zijn groot doel de opperheerschappij in Azië, na; hierin pendant van het kerkelijk Rome, dat, omdat het den tijd weet te hebben, rust g. en daardoor zoo zeker ook zijn grootsche bedoelingen zoekt te verwezenlijken, vooral niet minder kieskeurig in de middelen, naar bunne opvatting van wijze, geoorloofde en geboden wijze, van doen.

O'erhaasting, alles ineens, als bij toverslag tot stand te willen brengen, geeft geen blijk van kracht en allerminst van den ijver der verstandigen.

God de Heere geeft zijn volk veel, allen tijd; en tijd om zich in den wortel der dingen te sterken en tijd om het goede te doen opbloeien en openlijk tot stand te brengen. En, vooral tijd om zich principieel bewust te worden en te sterken. Hoe zuiverder en meer gelouterd de beginselen zijn, hoe krachtiger en meer gezegend de uitkomst is, de opbloei en vrucht zich meer verassend; en loonend vertoont. God de Heere doet veelal het meest, indien wij ons beklagen, dat er zoo weinig tot stand gebracht en als vrucht van actie getoond wordt, of nog kan worden.

Het uitsteken, zwellen en rijpen van de korennaar komt wel, komt spoedig, komt onder gunstige omstandigheden verrassend, nadat de aar in den wortel gesterkt is en telkens nieuwe en meerdere kracht heeft verkregen, schoon in het te vroegtijdige opspruiten en groeien telkens geknakt en teruggehouden door het harde winterweder.

De landman verwacht den kostelijken oogst in klimmende hope, al schijnt het, naar het uiterlijke, in opwassen en opbloei nog niets te zijn, van wat hij geloof met den wortel uit de kiem en uit de verborgenheid der aarde en van hare werking te zullen voortkomen, ter geleger tijd.

Niet zoozeer derhalve omdat er thans iets kan of veel zal gedaan worden om dadelijk opbloei en vrucht van Christelijke actie ten aanschouwen te brengen, en niet als wij dat eerst, — zien doch nu reeds weten wij, wat kan en zal komen. Er is een Christelijke wortel in den lande.

Als het winterkoren te velde is 't dien wortel vergaan. 't Is ons wonderlijk, indien wij de lijdensgeschiedenis van den wortel uit de dorre aarde ons indenken. Hoe weinig is er in verhouding; er was geene gedaante of heerlijkheid en toch hoeveel is geschied, is door God als in 't verborgen bereid, gesterkt, gelouterd en telkens tot meerdere kracht gebracht. Wij weten, wat ons onder 's Heeren zegen te wachten staat. Naarmate het beginsel gering was, is de uitkomst groot; naarmate de tegenspoeden veel zijn, is de kracht louter en machtig om tot stand te brengen en duurzaam te doen zijn. Wat is — reeds is — zal, kan zeker komen. Meer is niet te verwachten. Als hope heeft dat onze vaders en ons gesterkt en getroost, doen volharder, ziende in het gebod. Als hope blijft dat ons sterken, indien weder nog opbloei en vrucht toef, of belemmering nog niet in veel te een oogst kan doen ingaan.

God de Heere geeft ons den tijd, waarin altijd veel gedaan wordt. Hij werkt en laat altijd zijn werk werken, al worden van dat werk nog geen vruchten in vele goede dingen aanschouwd.

Veel wordt altijd en veel moet ook thans nog gedaan worden.

Onze beginselen op elk gebied, op het gebied ook der landswetgeving, ons bewust te doen worden, te zuiveren, te sterken in het licht en door de kracht der geopenbaarde waarheid en wijsheid Gods, is veel; en beslist over alles, 't zij er vooralsnog weinig of meer tot stand gebracht en als vrucht in de practijk kan getoond worden.

En, dat bij het maken en verbeteren van de wetten des lands zij, en in de eerste plaats worde: het praedomineerend beginsel, van het hart der vaders tot de kinderen en van het hart der kinderen tot de vaders, weder te brengen en vast te snoeren.

Aangaande dat beginsel maakt ons alleen Gods Woord wijs in den Geest van Christus. Met dit beginsel staat of valt alles.

C. J. WESSELS.

Boekaankondiging.

J. Milton. *Het Herwonnen Paradijs. Metrisch vertaald door H. v. Dijk pred. bij de Geref. kerken te Gaast c. a. — Picaam c. a. — Uitgave Hollandia-Drukkerij Utrecht.*

Voor hen, die door de vertalingen van *Paradise lost*, in proza van Schimsheimer en in poëzie van J. J. L. ten Kate, den grooten Engelschen dichter Milton hebben leeren kennen, doch het Engelsch niet machtig zijn, zal deze uitgave eene verblijdende tegemoetkoming wezen, om ook *Paradise Regained*, dat Milton zelve nog liever was dan het eerstgenoemde, te leeren kennen. Op de verdrijving uit het Paradijs in dat eerste boek, ziet de lezende en peinzende Christen dan ook met verlangen uit naar de vervulling van het Paradijs-Evangelie, dat vóór de verjaging door Michaël aan Adam en Eva eerst nog in visioen ontvouwd was. Wordt in het eerste heldendicht de overwinning door Satan op den mensch in twaalf zangen grootsch, ja hemelsch schoon en helsch vreeselijk, bezongen — in 't „Herwonnen Paradijs“ wordt in vier zangen de overwinning voorgesteld, van den Verlosser op Satans veertigdaagsche verzoeking in de woestijn. Veel kleiner van omvang is dit dus, doch niet minder verheven en stout in de dichterlijke, profetische en historische ontplooiing, van het in de H. Schrift zoo sober beschreven feit.

Is dit kleinere epos veel minder of nauwelijks besproken en vertaald in vergelijking met het grootere, om redenen bij de litterarische wereld vooral van godsdienstigen of dogmatischen aard — Ds. v. Dijk heeft des te meer het Christenvolk eene dienst bewezen door de vertaling van dit poëtisch product.

Wij houden ons aan ZEws. eigen bescheiding betiteling „metrisch vertaald.“ Het metrum is dus slechts den dichtvorm nabij en voorts geeft de auteur de gedachten vertaald weder? Welnu, door dezen vorm van vertaling moest hij toch noodwendig meer doen en geven, dan hij beloofde — en werd de taak zeer veel verzaard. Vooral nu hij ook, als het Engelsche oorspronkelijke, den vijfvoetigen jambus koos, waartoe onze stroever taal zich zooveel minder leent in maat, als tot samsensmelting en uitlating van lettergrepen. Hierdoor moest hij soms komen zoo niet tot weglating dan tot meerdere samentrekking van begrippen en volzinnen — zoodat hij het dichtstuk in onze taal minstens heeft „overgebracht“ — gelijk ook ten Kate zijn „Verloren Paradijs“ noemde. Wij voor ons zouden liever zesvoetige verzen lezen, zij 't dan rijmloos, — maar dit zij den dichter-vertaler verbleven; het is zijner tijds wellicht gedaan uit getrouwheid en omdat de pentameter kloeker is.

Doch wij schrijven slechts eene „aankondiging“ in ons blad; en vooral van zulk een wereldbekend heroisch dicht. We weten niet, of Ds. v. D. meer poëzie heeft bewerkt of geleverd, — doch deze arbeid is hem o. i. uitstekend gelukt. Gelukt in het trouw weergeven van den logischen gang, van de dichterlijke onkledingen en begrippen, en in de overbrenging daarvan door juiste woordenkeus in onze taal.

Het vloeit uit den aard der zangen zelve voort en uit Miltons eigenaardige, rijke, ineengedrongen dichttaal — dat zulk dichtwerk zich niet als ter loops laat lezen — hoeveel te meer moet dit nu niet het geval zijn in onze taal. Doch behalve deze dicht-

vorm, zal zeker ook deze dichtstof den lezer tot bedaarde, overdenkende opnemng der gedachten dwingen. Dit moet men langzaam lezen om zich waarlijk te kunnen stichten; al huivert men soms bij de stoute grepen van den poët.

Zielloos theologisme — zegt b. v. J. Scherr van dit Miltonsche product — terwijl hij het Verloren Paradijs — om de dogmatische femelarij — geenszins een volkomen episch kunstwerk noemde. Wij verheugen er ons echter des te meer om, dat van Gereformeerde zijde deze taak ondernomen is.

Men wil, dat de door al zijn letterarbeid vroeg blind geworden Milton dit heldendicht het meest waardeerde als een troostlied na de vervolgingen en omdat hij zelf de verzoeken van de voordeelen en weelde der hofwereld onder een Karel II moest vaarwel zeggen — alzoo dan moge de zieletoost, die er voor den Christen inligt, ook het eerste deel zijn van den vertaler; en van menigen lezer dien wij ZEw. en den uitgever toewenschen. Naar inhoud en uitvoering beide is de prijs niet duur.

C. M.

ADVERTENTIËN.

Getrouwd:

C. VAN GELDEREN

beroepen Predikant te Schoonebeek, BN

K. STAGGER,

die, mede namens wederzijdsche familie, dank betuigen voor de vele bewijzen van belangstelling, door hen genoten.

MAPPÉL,

11 Dec. 1901.

Door Gods goedheid werden wij heden verblijd met de geboorte van eene dochter.

P. BOS, v. D. M.

D. BOS — HAVERKAMP.

TEN BOER,
9 Dec. 1901.

Aan allen, die mij hunne deelneming betoond hebben met het smartelijk verlies mijner innig geliefde Moeder, betuig ik mijn hartelijken dank.

E. H. M. KARKEMEIJER.

HOLTEN.

Heden ontsiep zacht en kalm in zijn Heer en Heiland, na een kortstondige doch hevige ongesteldheid, onze innig geliefde Zoon, Broeder en Behuwdbroeder

MACHIEL VAN DEN HEUVEL,

in den ouderdom van 26 jaar.

G. VAN DEN HEUVEL

E. E. VAN DEN HEUVEL — SPIERING.

A. B. VAN DEN HEUVEL

C. P. VAN DEN HEUVEL — VAN PROOSDIJ.

JOH. VAN DEN HEUVEL

DORDBECHT, 7 Dec. 1901,

Prinsstraat 40.

Algemeene kennisgeving.

Na eene ongesteldheid van eenige dagen nam de Heere door den dood uit ons midden weg onzen geliefden Broeder in Christus

Auke S. Minnema,

mede-opziener der gemeente, in den ouderdom van 67 jaren.

Bijna veertien jaren diende hij deze kerk met liefde, ijver en toewijding, eerst als diaken, later als ouderling.

Met de Familie treuren wij over zijn gemis. Voor hemzelve was het sterven gewin. Hij ontsiep in vrede en ging de ruste in die er overblijft voor het volk van God. Zij dit een sterke vertroosting ook voor zijne Familiebetrekkingen.

Namens den Kerkeraad,
J. C. RAAMSDONK, Praes.
J. TANGSMA, Scriba.

STIENS,
10 Dec. 1901.

Voor Harmonikaspelers.

HANDLEIDING

om zonder notenkennis de Harmonika te bespelen en zelf te repareren.

Liederbundel I, Psalmen.

» II, Gezangen.

» III, Chr. Lieder.

» IV, Volkslieder.

Notenkennis onnodig.

Prijs van Handleiding en Liederbundels per stuk 25 cents, franco toezending tegen postwissel of postzegels.

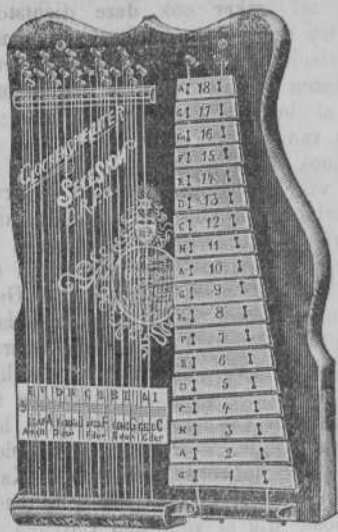
JOH. DE HEER, Rotterdam.

reparatie inrichting.

H.H. Winkeliers en Rokers.

Puik helderwit brandende sigaren à 90 ct per 100 stuks, idem fijne merken f 1.10, f 1.25 en f 1.50 100 stuks; bij 10 kistjes 1000 stuks 10 ct. p. kistje lager. Wordt franco na ontvangst van postwissel toegezonden of onder rembours niet franco.

C. REMKES, Sigarenfabrikant, Schuitendiep, GRONINGEN.

HARPCARILLON.

Nieuw! Nieuw!

Keurig Instrument, bestaande uit 25 Harpsnaren en een Klokkenspel, bevattende 18 fijne stalen platen, die een zilverreinen toon voortbrengen. In normaal toon gestemd, kan het ook bij elk ander Instrument, Piano, Orgel, of wat ook, gebruikt worden.

Een kind kan het spelen. Groot huiselijk genot! Prijs compleet, met alle toebehooren, f 13.50, franco thuis tegen postw. Prospectus gratis.

JOH. DE HEER, Rotterdam. Overal Agenten gevraagd.

Het Comité der Centr. Blak. Conferentie bericht aan Diakonien en belangstellenden, dat het Rapport inzake de Verzorging van blinde kinderen en jongelieden, op de laatste Conferentie uitgebracht, bij den uitgever A. GEZELLE MEERBURG te HEUSDEN, tegen overmaking van 10 cent verkrijgbaar is.

KERKERADEN

die nog Attestaties of Lastbrieven hebben, kunnen deze gratis vervullen voor nieuwe, door een deskundige veranderd en verbeterd, na ontvangst van het toegezonden proef-ex. De afzender gelieve zijn naam en woonplaats op het adres te schrijven. Verzending onder kruisband franco p. post. Kampen. ZALSMAN.

VEREENIGING

Christelijke Bibliotheek,

gevestigd te Nijkerk, VIJFDE JAARGANG. Als deel 2 van den 5en jaargang werd verzonden:

Dr. David Livingstone,

door R. FREUDENBERG, 21 vel druks met portret en kaart. De prijs van dit werk is f 1.50 ingenaald, f 2.20 gebonden. De leden dezer Vereeniging ontvangen alle werken, die in den loop van het vereenigingsjaar verschijnen, à 5 cent per vel druks.

Het program voor den vijftien jaargang bestaat geheel uit oorspronkelijke Nederlandsche werken. De leden ontvangen geen boeken die reeds in tijdschriften verschenen, doch steeds geheel nieuwe lectuur. Men kan ten allen tijde lid worden, en treedt dan onmiddellijk in alle rechten der leden. Men vrage den fraai geïllustreerden Catalogus, die op aanvraag gratis en franco wordt toegezonden. Alle Boekhandelaars nemen leden aan.

DE NIEUWE DRUK

Het Nieuwe Testament met volledige Kanttekeningen van den Staten-Bijbel is gereed. Het boek is 1045 bladz. groot, en kost in fraaien halblederen band. f 4.50. Alle Boekh. nemen bestellingen aan. Kampen. ZALSMAN.

Bij J. H. KOK te Kampen verscheen: Het 1e stuk (pag. 1-200) van KOMMENTAAR

Paulus Eerste Brief aan de Corinthiërs

DOOR F. GODET. Naar de Fransche uitgave vertaald door Dr. G. KEIZER. Prijs f 1.40.

Dit belangrijke werk verschijnt in 4 stukken, elk van 12 vel druks. (Voor de leden van de Godgel. Bibliotheek [Uitgave KEMINK & ZN. te UTRECHT] is de prijs f 1.20 per stuk.) Bij alle Boekh. is dit 1e stuk ter inzage te bekomen.

Bij J. H. KOK te Kampen verscheen met enkele dagen

De Zekerheid des Geloofs

DOOR Prof. Dr. H. BAVINCK. Prijs f 0.65. In stempelband f 1.10. Royaal formaat, 4 1/2 vel groot, op flink papier.

Bij Ph. ZALSMAN te Kampen is verschenen:

VIER- EN FEESTDAGEN, ACHT LEERREDENEN

DOOR J. J. Westerbeek van Eerten B.Jz. Pred. te Kampen. Prijs f —,75.

Aan Z.K. den Minister van Koloniën is opgedragen het eenige complete overzicht onzer Zending.

Dit geïllustreerd

Nederlandsch Zendings-Jaarboekje.

in prachtige uitvoering, wordt toegezonden door de ZENDINGSDRUKKERIJ te Ermelo, na ontvangst van 25 cent.

De Vereeniging voor Zondagsscholen enz deelen wij bij dezen mede, dat de SCHEURKALENDER

FILIPPUS,

niet ten verkoope, maar uitsluitend ter uitdeeling voor veel verminderden prijs alsnog te verkrijgen is. Namens het Traktaatgenootschap,

F. P. D'HUIJ, Uitgever. MIDDELBURG.

Bij ZALSMAN te KAMPEN is verschenen:

FEESTSTOFFEN

DOOR S. VAN VELZEN, in leven Hoogleraar aan de Theol. School.

TWEDE DRUK. 289 BLADZ. f 1.00. Deze beroemde bundel Feeststoffen kostte vroeger f 1,75. De tweede druk met zeer duidelijke letter, slechts f 1,00. Alle Boekh. nemen bestellingen aan. Na ontvangst van postwissel f 1,— wordt het franco verzonden door den uitgever.

„CAPADOSE”

Vereeniging voor goedkope Zondagsschool-uitgaven.

UITGAVEN VOOR 1901,

WAARVAN AAN IEDER DER LEDEN EEN PRESENT-EXEMPLAAR TOEGEZONDEN WERD.

- J. A. KLINKENBERG. Eenzame wegen. Een ware geschiedenis naar het Hoogduitsch. Nieuwe druk. Met 3 platen en omslag in kleurendruk f 0 50
- Beloofde trouw en andere verhalen, met 3 platen en omslag in kleurendruk » 0 30
- J. A. KLINKENBERG. Licht in de duisternis. Een Kerstverhaal. Nieuwe druk. Met 2 platen en omslag in kleurendruk » 0 25
- Jonge geloofshelden. Vijf verhalen uit de tijden van geloofsvervolgung. Met 2 platen en omslag in kleurendruk » 0 25
- De strijd om de Duivelsbrug. Een verhaal op waarheid gegrond, door S. J. E. Met 2 platen en omslag in kleurendruk » 0 20
- De druppel olie. Een verhaal uit het volksleven. Met 2 platen en omslag in kleurendruk » 0 20
- J. DE LIEFDE. De jonge Samaritaansche. De bedelknaap en De kleine Martijn. Drie verhalen met 1 plaat en omslag in kleurendruk » 0 15
- De schoenlapper. Een verhaal uit het volksleven. Met 1 plaat en omslag in kleurendruk » 0 15

f 2.—

Het lidmaatschap kost minstens vijf gulden.

Ieder lid heeft het recht aan boekjes en kaartjes voor DUBBELE WAARDE te kiezen van het bedrag van zijn lidmaatschap.

Die voor f 10.— kiest is lid voor f 5.—

die voor f 20.— » » » » » 10.— enz.

De Catalogus omvat 7 rubrieken: Boeken en Boekjes ter uitdeeling en voor bibliotheken. — Studieboken voor Zondagsschoolonderwijzers. — Boekjes ter uitdeeling bij het oefleggen der geloofsbelijdenis. — Traktaten. — Muurteksten. — Zondagsschoolkaartjes en Traktaatjes. — Kerstliederen — en bijna 400 Nos. van f 1.90 tot 4 cent toe.

Vraag den Catalogus die GRATIS gezonden wordt.

BOEKHANDEL

Amsterdam.

VOORHEEN

Pretoria.

HÖVEKER & WORMSER.

Bij ZALSMAN te Kampen verscheen:

Feeststoffen

DOOR J. BAVINCK, predikant der Geref. kerk te Kampen. (Voor het Kerstfeest en voor Oud- en Nieuwjaar.)

De prijs dezer negen leerredenen is slechts 90 cent. Terstond bij de uitgave in 1900 genoot deze bundel leerredenen veel belangstelling, zoo wegens den inhoud, als den lagen prijs voor 176 bladz. groot 8°, best papier en duidelijke letter. Verdere aanbeveling is thans overbodig.

Heden verscheen:

MILTON'S HERWONNEN PARADIJS

Metrisch vertaald door H. VAN DIJK Predikant bij de Gereformeerde Kerken te GAASST CA. — PIAAM CA. Prijs f 0.75 Uitgave HOLLANDIA-DRUKKERIJ Utrecht.

Bij ZALSMAN te KAMPEN verschijnt: Alfabetische lijst

van onderwerpen en denkbeelden met aanwijziging van daarop toepasselijke PSALMVERZEN

DOOR E. F. H. WOLF. Tweede verbeterde druk. Ing. f 1.00, g.b. f 1.40.

Een boekje niet alleen voor H. H. Predikanten en Studenten, maar ook voor het huisgezin en ieder die een toepasselijk Psalmvers wil zingen. Alle Boekh. nemen bestellingen aan.

Per JAARGANG van 5 deelen bij teekening f 4,— ingeraad, en in 5 Prachtbanden * * f 5.75 * *

IEDER WERK is afzonderlijk verkrijgbaar à f 0.90 ingenaaid en f 1.25 in prachtband.

DOEL: Zoo goedkoop mogelijk uitgezochte CHRISTELIJKE LECTUUR verspreiden.

In VAN DER STAL'S CHRISTELIJKE BIBLIOTHEEK verschijnen alleen splinternieuwe boeken.

De inhoud is degelijk, boeiend, frisch, interessant en van de beste auteurs.

De uitvoering is keurig: een duidelijke letter op mooi papier, geïllustreerd, formaat octavo.

De omvang der boeken zal zijn

15 à 20 vel, dus variëren tusschen 240 en 320 pagina's. Een jaargang bestaat alzoo uit pl.m. 1400 BLADZIJDEN. De prijs is uiterst laag.

In den eersten jaargang, die loopt van October 1901 tot October 1902 verschijnen de volgende 5 werken met tassenpoozen van 2 à 3 maanden:

- ZIJN KEUS -- EN DE HARE. Uit het Engelsch van EVELLIJN EVERETT GREEN en — — — H. LOUISA BEDFORD door C. VAN OPHEMERT.
- LAUWEREN EN DOORNEN. Een oorspronkelijk verhaal door P. J. KLOPPERS.
- LENTE. Een oorspronkelijk ziekundig verhaal door J. POSTMUS.

- ONEFFEN. PADEN. Uit het Engelsch van SILASK. HOCKING door C. VAN OPHEMERT.
- DE JONKVROUWE VAN STOEVELAAR. Een oorspronkelijk geschiedkundig verhaal, door J. N. VAN HESTEREN.

Het eerste werk is verschenen.

Van der Stal's Christelijke Bibliotheek

mag zeker de mooiste uitgave op dit gebied genoemd worden en heeft het meest aantrekkelijke program.

Men vrage het uitvoerig prospectus bij zijn Boekhandelaar of bij den Uitgever. Bij beide is tevens de teekening opengesteld.

De Uitgever,

JAC. C. VAN DER STAL.

UTRECHT.

Zondagsschoolroosters voor 1902.

- 1°. van Ds. N. A. DE GAAY FORTMAN.
- 2°. van A. J. HOOGENBIRK en M. WIEGAND.

BEIDE GEPERFOREERD.

Prijs van elk f 0 04; 100 Exemplaren f 3.—

BOEKHANDEL

Amsterdam.

VOORHEEN

Pretoria.

HÖVEKER & WORMSER.

MONDRIAAN'S KRIJTTEKENINGEN.

Heden verscheen MONDRIAAN'S Krijtteekeningen, die zoo uitnemend geschikt zijn tot opluistering van Kerstfeestviering. Deze platen zijn: helderwitte teekeningen op diep zwart, zoodat ze volkomen den indruk geven van een krijttekening op een zwart schoolbord. Hierdoor en door het grootte formaat (95 x 78 c.M.) zijn ze door een geheele klasse, ook al is die zeer groot, duidelijk te zien.

Elk jaar zijn ze opnieuw te gebruiken.

Een stel bestaat uit vier platen, voorstellende: De engelen in Bethlehems velden verschijnen in lichtglans aan de herders. De herders, nederknielende bij de kribbe. De wijzen uit het Oosten, knielend en hunne geschenken aanbiedend. Maria en Jozef met 't kindeke in de tempel.

De prijs van een stel is: onopgeplakt, doch met koperen roeden en geschikt om op te hangen f 6.—; opgeplakt op zwaar bordpapier f 8.—. Een gevouwen plaat is voor 4 dagen ter inzage te bekomen, mits direct bij den uitgever aangevraagd.

Bestellingen kunnen evenwel door den boekhandel geschieden.

G. F. CALLENBACH, Nijkerk.

AANBESTEDING.

De architecten K. en G. HOEKZEMA Kzn., te GRONINGEN, wenschen namens het BESTUUR van de Vereeniging »TOT CHRISTELIJKE VERZORGING VAN KRANKZINNIGEN EN ZENUWLIJDERS IN NEDERLAND», gevestigd te UTRECHT, op Maandag 16 December 1901, des namiddags om 2 uur, in het »MILITAIR TEHUIS» te GRONINGEN,

AAN TE BESTEDEN:

Het bouwen van TWEE afzonderlijke PAVILJOENEN, eene BEHUUZING voor den Geneesheer-Directeur, eene WERKPLAATS voor stille bedrijven, eene dubbele BEHUUZING, het VER- en BEBOUWEN van het waschhuis en keukengebouw, een WACHTHUISJE voor den tram, eene RIOLERING met ZINKPUTTEN enz. op »Dennenoord» te Zuidlaren, provincie Drente, met de levering van al het daartoe benodigde.

Het BESTEK met 6 TEEKENINGEN is te verkrijgen à f 5.00, franco per post f 5.10, ten kantore van de architecten, Muurstraat No 1. GRONINGEN, waar tevens INLICHTINGEN zijn te bekomen, dagelijks, des morgens van 11—12 en des avonds van 5 1/2—6 1/2 uur.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen: Voor de Vereeniging:

- Aan Contributien: Door den heer O. A. Brouwer te Dokkum f 125,10, door den heer D. Slettenaar te Almelo f 35, door den heer H. Bonman te Sappemeer f 15, door Ds. K. Doornbos te Wollega f 6, door den heer J. Noback te Blokzijl f 15,50, door den heer W. J. Caspers te Heinoord f 35, door den heer L. Wichers te Vollenhove f 25, door den heer Jz. Benkelman te Benschop f 31, door Ds. J. W. v. d. Kouwe te Feijwerd f 51, door den heer P. Ruppe te Waddinxveen f 30,50, door Ds. M. F. Visser te Oostkappelle f 38, door den heer P. Glastra van Loon Az. te Gaastmeer: uit Gaastmeer f 28,25, uit Woudsend f 29, samen f 57,25, van Ds. te B f 1.

Aan Collecten: (voor de Theol. faculteit):

- Van de Geref. kerk te Arum f 6,14, van idem te Dronrijp f 3,61, van idem te Franeker f 20,71, van idem te Harlingen f 34, 7 1/2, van idem te Lollum f 11,92 1/2, van idem te Midland f 1,26, van idem te Minnertsma f 5,92, van idem te Oosterbierum f 10,90, van idem te Sxbierum f 14,36 1/2, van idem te Tzum f 3,25, van idem te Trummarum f 4,71 1/2, van idem te West Terschelling f 1,85, van idem te Winsum f 10,10, van idem te Nieuw-Amersterdam f 5,12, van idem te Schoonebeek f 10,36, van idem te Aarden f 5,34, van idem te Koeverden f 6,10, van idem te Emmen f 6,20, van idem te Sleen f 3,48 1/2, van idem te Nieuw-Dordrecht f 5,29, van idem te Schoonoord f 2, van idem te Neede f 9,79, van idem te Elburg f 8,94, van idem te Nunspeet f 4,33, van idem te Emeloo f 13,35 1/2, van idem te 's-Gravenhage A f 37, van idem te Numansdoop f 4,15.

Aan Schenkingen: Door den heer O. A. Brouwer te Dokkum f 0,50, door den heer Jz. Bukelman te Benschop van A. L. f 2, van H. S. te A. f 20.

Voor de Medische Faculteit: Door den heer O. A. Brouwer te Dokkum f 1.

S. J. SEEFAT,

Hilversum. Penningmeester.